

ԱՇԽԱՐՀ ԵՐԿՈՒ ՄԱՍ ՈՒՆԻ

Ա.

Համարձակ և երկչոտ էր միայնգամայն, երբ ներս մտաւ, երբ խօսեցաւ ինծի, առջեւս կեցած, զինուորի մը նման, ուղիղ, հպարտ, պարզ: Իրեն կը նայէի, զինք ճանչնալու ջանքով:

— Ե՛ս քեզ կը ճանչնամ, ըսաւ:

Եւ սեղանին վրայ դրաւ թուղթի փոքր ծրար մը: Անո՛ր նայեցայ:

— Խնդրե՛մ, կարդացէք այս թուղթը... Ե՛ս գրեցի... ձեզի... Եթէ հասկնաք զիս՝ իմաց տուէք, իսկոյն կուգամ... բարեկամներ կ'ըլլանք...

Ու փախաւ:

Չկրցայ ըսել իրեն բառ մը: Չյայտնեց ինծի իր անունը: Չտուաւ իր հասցէն:

Բայց վերցուցի, իսկոյն, իր ձգած ծրարը: Հետաքրքութեամբ կարդացի զայն:

Յստակ բառերով կը գրէր անիկա:

Բ.

Եթէ ինքզինքս չներկայացնեմ՝ պիտի չհասկնաս ըսածներս: Լեզուն՝ մարդուն կը հետեւի: Լեզուն գործիք մըն է: Ճշմարտախօսը, ստախօսը, ազնիւը, չարը՝ մարդն է, և ո՛չ թէ լեզուն:

Ես կը կոչուիմ...

Բայց անունս կարեւորութիւն չունի. ըսելիքիս բան մը չ'աւելցնեմ, եւ ոչ ալ անկէ բան մը կը պակսեցնէ: Ես կը նմանիմ շատ մը ուրիշներու, շատեր ալ ինծի կը նմանին: Պէտք չկայ նոյնիսկ ըսելու թէ հայ եմ, այս արդէն հասկցար, քանի որ հայերէն խօսեցայ քեզի ու հայերէն ալ կը գրեմ այժմ: Մենք միայն հայերէնը կը գործածենք. անիկա այնքան թանկագին է:

Բայց, խօսքերուս բացատրութեանը համար անհրաժեշտ է գիտնալ թէ մե՛ր հողին վրայ ծնած հայ մըն եմ: Դո՛ւն ալ հոն ծնած ես: Այդ հողին աւրիւնը կը կրենք: Արիւնը կը փոխանցուի՝ հողով: Ուստի պիտի հասկնաս զիս:

Պատիկ հասակէս՝ տեսայ ջարդ, նորէն ջարդ, տեղահանութիւն, գաղթականութիւն, հարստութիւն և աղքատութիւն, անօթութիւն ալ՝ անշուշտ, նոյնիսկ ոջիւններ՝ ամբողջ մարմնոյս վրայ: Եւ երբ օրին մէկը արտասահման հասայ, արդէն ամէն բան առած էին ինձմէ. տուն, ծնողք, ազգականներ, հագուստ, գիրքերս, աշակերտութեանս տետրակները, դասընկերներս, մաս մը առողջութենէս, և մեծ մաս մը՝ յոյսերէս: (Արտասահմանն ալ անուն չունի. այն հողը որ քու հայրենիքդ չէ, Արտասահման կը կոչեմ ես: Աշխարհ երկու մաս ունի. Հայրենիքս և Արտասահմանը: Այս վերջինը մէկ և միաձև երկիր մըն է, ու օտար): Բայց մարդիկ — թուրքեր և ուրիշներ — երկու բան միայն չկրցան խել ինձմէ. — լեզուս և պատիւս:

Լեզուովս և պատիւովս ուրեմն, պիտի հագուէի, պիտի աշխատէի ու ապրուէի:

Մեծ թիւով մարդիկ ըսին որ այս երկու բաները՝ մէկը միւսէն աւելի, անարժէք դրամներու պէս հրապարակին վրայ չեն անցնիր: Չհաւատացի:

Չանոնք տպուչներ, սրիկաներ, կոյրեր, վայրենիներ, մարդակերներ նկատեցի. զիս ծաղրեցին, վրաս խնդացին, իրենց ընկերութենէն վճռեցին ու զիս յիմարանոց պիտի ղրկէին եթէ այդ բարեխնամ հաստատութեան հացին չմեղքնային:

Ուրեմն զիս յիմարանոց չդրին: Բայց վայրենի յիմարներու մէջ ապրեցայ, չոր հացի մը համար, այսինքն տառապելու համար: Ամէնքը կ'ըսեն, առանց հասկնալու. «Ապրելու համար»:

Եւ աշխատեցայ այս իմաստով: Անձանօթ մարդոց մէջ, անձանօթ մարդոց ի նպաստ, անձանօթ մնալով: Մէկը չհասկցաւ զիս. ես ալ ուրիշները չկրցայ հասկնալ անշուշտ:

Եղայ աշխատաւոր: Եղայ պաշտօնեայ: Օր մըն ալ նոյնիսկ վերակացու ըրին զիս: Հրամայեցին ինծի. հրամայեցի ուրիշներուն: Տարբերութիւն չըրաւ. տարբերութիւն չկայ: Ո՛չ ոք կրցաւ զիս հասկնալ, գնահատել: Ես օտար մըն էի. ո՛չ թէ որպէս ազգութիւն միայն, այլ նոյնիսկ որպէս մարդ: Չիս սեպեցին ուրիշներու պէս, ամէնուն պէս մարդ մը, որ՝ կ'աշխատի հացին համար, աւելի շահելու համար. որ կը խաբէ իր նմանը. որ՝ պէտք է խաբէ իր նմանը. որ՝ պէտք է գործէ ամէնուն պէս:

Երբ աշխատաւոր էի, ինծի նայեցան որպէս աշխատաւոր. երբ պաշտօնեայ էի՝ ինծի դիտեցին որպէս պաշտօնեայ, երբ վերակացու եղայ՝ ինծի նայեցան ու յարգեցին որպէս վերակացու: Մէկը չփնտռեց, մէջս, մարդը: Մարդը անկարեւորն է. մարդը Մարդկութեան ազտն է: Չտեսան իմ մէջս պատիւ ունեցողը, պատուախնդիրը: Փնտռեցին իմ մէջս՝ ճարպիկը, խելացին, աշխատողը, չարաչար աշխատողը, օրինաւոր կերպով գողնալ գիտցողը, շահագործողը, ժպիտով մարդիկը դէպի գէշութիւն տանողը, չբռնուող սրտախօսը: Հայն ալ չփնտռեց մէջս Հայը, Արտասահմանի մէջ ամէն բան դրամ է: Մէկը անցեալս չհարցուց: Արիւնս՝ ազգային և ընտանեկան, չփնտռեցին: Մեքենա-մարդը պէտք էր իրենց. դրամ արագորող մեքենա-մարդը:

Ուստի, չհասկցուեցայ: Տառապեցայ որ չհասկցան զիս և որ չկրցայ փոխել ոչ լեզուս, ոչ ալ պատիւս:

Լեզուս չէի կրնար ծախել, առնող պիտի չըլլար: Բայց կրնայի պատիւս ծախել, քանի մը անգամ ծախել, նոյնիսկ յաճախ ծախել (անիկա անսպառ է...) ու դրամ շահիլ, շա՛տ դրամ շահիլ, մարդ ըլլալ, յարգանք ու պատիւ իսկ վայելել. որովհետեւ ինչքան շատ պատիւ ծախես՝ այնքան աւելի պատիւ կ'ունենաս: Եւ, սակայն, չըրի ո՛չ մին և ո՛չ միւսը: Այս երկու ժառանգ մնացած հարստութեանց պահպանումը զիս յոգնեցուց, տանջեց, նեղեց, պզտիկ ձգեց, ծաղրանքի ենթարկեց, վայրենի մարդոց կարգին դրաւ զիս:

Սիրեցի, ե՛ս ալ, օր մը: Սիրեցի անուշութեամբ մը որ վայել էր ինծի, վայել էր այդ քնքուշ երիտասարդուհիին: Բայց սէրս կը յայտնէի իրեն բարբառով մը որ իմս չէր: Այսպէս, սէրս կաղաց. իր ամբողջական արտայայտութիւնը չունէր: Իր էական ոյժը չկրցաւ հաղորդել: Հոգիի տառապանք էր այս: Ե՛ս միայն կրնայի հասկնալ այդ: Ինչքան բացատրէի՝ ան պիտի չկրնար ըմբռնել այս տխրութիւնը: Մայրս հայերէնով սիրած ու մեծցուցած է զիս. իր կաթին մէջ հայերէն կար. մօր կաթը կուրծքէն կը վազէ, սրտէն կը բխի: Ես ալ միայն այս լեզուով կրնայի սէրս հաղորդել: Օտար բարբառ գիտնալը բաւական չէ: Սիրտը կը կազմուի մայրենի, այսինքն մեր մօրը լեզուովը:

Կեանքիս մէջ չխարեցի: Սուտ ալ չխօսեցայ, անձնական շահի մը համար: Տառապեցայ՝ երբ չհաւատացին ինձի: Առաջները՝ պատիւիս ուղիղ գիծին վրայ կը խօսէի մարդոց, երբ հարկ էր. ծաղրեցին զիս: Ետքը՝ որոշեցի որ պահեմ պատիւս, բայց չխօսիմ անոր գոյութեանը մասին: Անիկա ամօթ կը բերէր: Իրականութեան մէջ, աւելի աղէկ էր այսպէս. որովհետեւ մարդիկ արժանի չեն որ պատիւիս պայծառութենէն խօսիմ իրենց:

Երբ վաճառատան մը վերակացուն էի, կարեւոր գողութիւն մը պատահեցաւ, գիշեր մը: Գողերը չբռնուեցան: Ինձի պաշտօնապէս բան մը չըսուեցաւ, բայց իմացայ որ կասկածը վրաս կը ձգէին: Տառապեցայ: Պիտի մեռնէի: Չէի կրնար այլեւս հոն երթալ: Ստեցի այն մարդիկը որոնց գործերուն վերակացուն էի և որոնց անագին գումարներ շահեցուցած էի. ես չէի գողցած: Կրնայի գողնալ: Կրնայի դիւրութեամբ գողնալ: Եթէ չըլլայի Հայ եւ չունենայի ներքին պատիւ: Հրաժարական տուի գործիս, կարծելով որ արժանապատուութիւնս պիտի փրկէի:

— Գողութեամբ հարստանալէ յետոյ՝ մեկնեցաւ, ըսին:
 Ես հարստացած չէի, սակայն: Իրենց բառովը՝ ես հարուստ չէի:
 Միայն ես գիտէի որ պատիւ մը ունիմ ու զայն անարատ պահած եմ: Բայց իմ աչքիս, լոկ:

Հատուցում չունեցայ, որովհետեւ հրաժարական տուած էի: Խնայողութիւն ալ չունէի, որովհետեւ չէի գիտեր այդ բանը: Գործի գիմեցի ապրւելու համար. գողնալ չէի սորված: Գործ չտուին:

— Գործ չկայ, ըսին:
 Ետքէն հասկցայ այս մերժումներուն իմաստը:
 Ինչ որ անընդունելի բան մըն էր մեր ընկերութեան համար՝ անճարակ գող մըն էի...

* *

Տասնըհինգ տարի շարունակ, առանց շփոթութեան, առանց մոռացումի, արեւածագին պէս, անոր պէս կանոնաւոր, տանտիրուհիիս վճարած եմ սենեակիս վարձքը, ամէն ամսու առաջին օրը, առտուն կանուխէն, նախաճաշս չըրած:

Այն ամիսը, այն առաջին ամիսը, այն միակ առաջին ամիսը ուր ուշացուցի այս վարձքը, անիկա ըսաւ ինձի.

— Գիտէ՞ք, վարձքը կանխավճար է...:
 — Գիտե՛մ, ըսի:
 Ու դուրս վազեցի: Տանտիրուհին գիտէր անգործութիւնս: Բայց ես չէի գիտեր ընելիքս: Թեթեւօրէն կը քալէի, որովհետեւ ո՛չ մէկ բան զիս կը կապէր այս հողին:

Ծանօթի մը հանդիպեցայ. (Բարեկամ չունիմ): Ծանօթս երեսս նայեցաւ. մեղքցողի նայուածք ունէր:

— Գործ կը փնտռեմ, ըսի:
 — Կը հասկնամ... գոչեց, գութի և ներողի շեշտով:
 Ես ալ հասկցայ: Երեսը նայեցայ, վագրի մը նման: Բայց ան չհասկցաւ: Շատ գութ ունէր, ու բարեկամ կը նկատէր ինքզինք:

— Բաղաքը պէտք է փոխես... ըսաւ՝ ետքէն, խելացի եզրակացութեան մը իմաստովը:
 Բան չըսի: Ծամբաս շարունակեցի: Միշտ ճամբաս ուղիղ շարունակած

եմ: Աւելի աղէկ էր առաջուան առանձնութիւնս: Զիս կը նեղէր այդ բարեկամն ալ:

* *

Բայց իր խօսքը կատարեցի, անգգալարար. քաղաք փոխեցի: Ո՛չ ուրիշ բան:

Եւ հո՛ս եկայ: Հոս եմ ատենէ մը ի վեր: Գործ տուին ինձի, որովհետեւ զիս չէին ճանչնար հոս: Ո՞վ փոխուած է: Ե՞ս թէ մարդիկը: Պատի՛ւս թէ անոնց հասկացողութիւնը:

Ես չեմ փոխուած: Ես կը պահեմ, տակաւին, լեզուս և պատիւս: Եւ պիտի պահեմ: Մարդը այս երկու հարստութիւններէն կազմուած է: Մընացածը՝ միս և ոսկոր է: Իսկ այս ըլլորին վրայ աւելցածը՝ իր հագուստն ու անբարոյականութիւնն են:

* *

Տեղ մը գրած էիր. «Մեր ազգը փրկողը՝ իր չընկրկող պատուախնդրութիւնը եղաւ»: Սիրեցի վճիռդ, սիրեցի քեզ. այդ օրէն՝ բարեկամս եղար: Յետոյ իմացայ որ դո՛ւն ալ իմ երկրիս մէջ ծնած ես: Հասկցայ այն ատեն թէ ինչու այդքան ճիշդ կրնայիր խորհիլ: Այսքան շիտակ խորհո՛ղ մը միայն մեր հողին վրայ կրնար ծնած ըլլալ: Պատուախնդրութիւնը ազատեց, ապրեցուց մեր Ազգը. պատուախնդրութիւնը միշտ մեծ պիտի պահէ զայն: Ուրիշ շատ մը ազգեր ալ, մեզմէ անհամեմատօրէն աւելի զօրեղ, ունեցան՝ կրօնք, լեզու, գրականութիւն, բանակ, այլազան ուժեր, բայց կորսուեցան, որովհետեւ չկրցան ըմբռնել պատիւին ոյժը:

Միակ վախս: Որ մենք ալ կորսնցնենք Պատիւը: Նշաններ կան:

Զիս խենթի տեղ կ'առնեն ամէն տեղ: Աղէկ որ յիմար չին ըսեր տակաւին: Ես կը պաշտեմ Բաֆֆիին Խենթը: Այս խենթերն են որ ազգ մը կ'ապրեցնեն, կը կազմեն: Մենք շատ մը այլազան Խենթեր ունեցանք. մեր փառքըն են անոնք: Վարդանանցի հերոսներն ալ խենթեր էին: Ապրիլ 24ին ըսպանդանոց տարուածներն ալ խենթեր էին, անոնք մեր ժողովուրդին գլուխը կը կազմէին. հետեւաբար թշնամին գլուխէն սկսաւ, որովհետեւ Թշնամին աւելի լաւ ճանչցած էր մեր իրական Արժէքները:

* *

Այսօր ծննդեանս տարեդարձն է: Որո՞ւն հոգը: Ուրիշին ի՞նչ: Զիս չեն ճանչնար: Կորսուած հայ մը, տուն չունեցող հայ մը: Ի՞նչ ունիմ որ: Կը սիրեմ լեզու մը՝ զոր սորվեցուցած են ինձի ջարդի և տարագրութեան ճամբաներուն վրայ, կը սիրեմ պատիւը՝ զոր ժառանգած եմ: Այս բաները պահողը, անոնց վրայ գուրգուրացողը խենթ մըն է: Կ'արժէ՞ զբաղիլ նման խենթով մը:

Ուստի առանձին եմ: Մայրս չկայ: Հայրս ալ չկայ: Անոնք որ աշխարհ բերին ու կերտեցին և ինձի տուին այն բաները որոնցմով հպարտ եմ: Աւելի հպարտ՝ քան այն որ էյֆէյլը շինեց, կամ Կրեսոսին չափ ոսկի ունի:

Բայց և դժբախտ օր մըն է այս: Ծնած օրէս՝ ջարդ, տեղահանութիւն և արհամարհանք տեսած եմ: Չար օր մըն էր ան, անշուշտ: Ինձի պէս մարդ մը միշտ կը տառապի: առանձին կը մնայ հսկայ բազմութեանց մէջ:

Առաւօտ մը կեցի՛ր դրանդ առաջ, ու հարցո՛ւր բոլոր անցորդներուն՝ որ գործի կամ տեղ մը կ'եթիթան:

— Ըսէ՛ք, ի՞նչ է այս վայրկեանի ձեր մտածումը:

Ե՛ս պատասխանեմ քեզի, անոնց տեղը:

Առաջինը պաշտօնեայ մըն է, գրասենեակի մը մէջ. քառորդ ժամ ուշացած է. որովհետեւ իր չորս զաւակներուն դպրոցական ծախսերը կարգադրելու տտեն՝ իր կնկան հետ կռիւ ըրաւ. արդ, անիկա կը խորհի թէ ի՞նչ սուտ պէտք է հնարէ տնօրէնին առաջ ինքզինքը չքմեղացնելու՝ այդ քառորդ ժամու ուշացումին համար:

Երկրորդը խանութպան մըն է. իր հինցած ապրանքները քշելու ճարպիկութեան մասին կը խորհի:

Այս սիրուն աղջիկը: Ժապին գրած նամակը Փօլին հասցէին գրուած պահարանին մէջ գրած զրկած է՝ անուշադրութեամբ, իսկ Փօլին գրած նամակն ալ ժապին ուղղուած պահարանին մէջ. ի՞նչպէս այս կացութենէն ազատուիլ, առանց մէկն ու միւսը վշտացնելու:

Տանտէր մըն ալ կայ որ վարձակալի մը ջուրը կտրած է, ու այս առթիւ բացուած դատին համար կ'երթայ իր փաստաբանը տեսնելու:

Այս հոյակապ ինքնաշարժին մէջ հոյակապօրէն փորը առաջացնողը՝ կը խորհի սակարանին մէջ իր կատարելիք հարուածներուն վրայ:

Տիկին մըն ալ կը յառաջանայ. ազնուօրէն հագուած է: Իր ետեւը սպասաւոր մը՝ զամբիւղ մը բռնած: Իրիկուան համար ճաշկերոյթ պիտի պատրաստէ, սաստիկ տոկոսով փոխ առնուած գրամով, փեսացուի մը համար: Վաշխառուն գոհ է տոկոսներու սակէն. Տանտիկինը գոհ է սա՛ տգրուկ վաշխառուին գրամը ուտելու կարելիութեան հեռանկարէն, գոհ է մանաւանդ որ փեսացուն պիտի համոզէ՝ իրենց հարստութեանը մասին. փեսացուն ալ գոհ է, իր կարգին, որ կին մը պիտի ունենայ ու ճոխութեան մէջ պիտի մտնէ, ինք՝ որ տակաւին իր հագուստին գրամը ամբողջովին չէ վճարած:

Շարունակե՛մ գեռ: Գիտես. կը հասկնաս. ամէն մարդ, ամէն առաւօտ, դուրս կ'իյնայ, գործի կ'երթայ, բանի մը համար ծրագիրներ կը մշակէ, բայց բոլորն ալ դէպի մէկ կէտ կը քալեն, — միւսը խաբել: Այս կէտը արեւին կը նմանի. մոլորակները իր շուրջը կը դառնան: Այս մոլորակները՝ մարդիկն են: Անոնց շարժումներուն մէջ՝ սխալում չկայ բնաւ: Ո՛չ ալ բացառութիւն: Մոլորակ մը կը սխալի՞: Սխալած է երբեք: Մարդիկ մոլորակներ են: Չխաբուող չկայ: Չխաբող չկայ:

Ես ի՞նչ ընեմ այս մարդոց մէջ: Ի՞նչ կրնամ ընել: Անոնք ինծի պէս չեն. ես ալ իրենց նման չեմ: Ուստի, ամէնէն գէշ օրը ծննդեանս օրն է: Կամ՝ աւելի ճիշդը, այն օրը ուր մեզ մեր հողէն դուրս քշեցին: Արմատախիլ քրին: Թաղարի մէջ ձգեցին: Բայց ես թաղարին մէջ չեմ կրնար աճիլ, ես խոտ չեմ, ես ծառ եմ:

Եթէ հողիս վրայ ըլլայի՛ տարբեր պիտի խորհէի, անշուշտ: Հոն ծլած, հոն ալ ծիւեր պիտի արձակէի: Որովհետեւ ես ծառ ծնած եմ. կաղնի՛ ծառ. հազարաւոր տարիներու արմատ ունիմ, ծռիլ չեմ գիտեր. եւ պիտի չծռիմ. ոչ ալ թաղարի մը մէջ ապրուելու սահմանուած եմ: Ես ծիւեր արձակել կ'ուզեմ: Եւ պիտի աշխատէի որ այս ծիւերը մեծնային, գօրանային ու, իրենց կարգին, իրենք ալ ուրիշ ծիւեր արձակէին, ինծի պէս, իրենց նման: Հոս, արտասահմանի մէջ, ոչ մէկ բան կայ ինծի համար, ո՛չ մէկ աշխատանք կայ ինծիպէսներուն համար: Ես ալ ուրիշներուն աչքին անպէտք եմ, գէշ խոտ եմ:

* *

Ուստի այս քաղաքն ալ նո՛յնը գտայ: Արտասահմանի բոլոր քաղաք-

ները՝ ինծի համար, նոյնն են: Իրարու կը նմանին: Անոնց չեմ պատկանիր. ոտքերս ամուր չեն զարներ անոնց սալայատակներուն վրայ: Կեղծ ձայն մը կ'ելլէ: Հիւանդ քալուածք մը ունիմ: Ամէն տեղ՝

— Օտա՛ր ես, կ'ըսեն ինծի:

Օտար՝ արիւնով: Օտար՝ բարոյականով, իտէալով: Օտար՝ գաղափարներով, ըմբռնումով, ստամոքսով: Օտար՝ լեզուով:

Հոս, մէկը քեզի չի ճանչնար: Մէկը քո՛ւ կարեւորութիւնդ, արժէքդ չի գիտեր: Աւազակ մը, կաւատ մը, յիմար մը ինձմէ չեն զանազաներ:

Բայց հայու յամառութիւնը ունիմ. կը պահեմ լեզուս և պատիւս: Եւ պիտի պահեմ զանոնք: Մնացածը կարեւորութիւն չունի: Ես աւելի բարձր եմ: Կ'արհամարհեմ հիմա բոլորը

Ներկայացուցի քեզի ինքզինքս: Ինծի պէս շատ հայեր ալ ճանչցար անշուշտ: Դո՛ւն ալ ինծի նման մէկը ըլլալու ես: Քանի որ դուն ալ կը հաւատաս հայուն պատուախնդրութեանը վրայ: Եթէ, աակաւին, նո՛յն մարդն ես, այսինքն՝ նո՛յն հայը, զիս քովդ կանչէ. հայու մը հետ խօսելու անհրաժեշտութիւնը, կարօտը կը զգայ արիւնս: Եղբայրներ կ'ըլլանք:

Ես վերջացուցի: Որովհետեւ ըսի ինչ որ պէտք էր ըսել:

Գ.

Ո՛չ անուն կար, ո՛չ հասցէ այս նամակին մէջ: Սպասեցի որ ինք նորէն գար ինծի. սրտով կը փափաքէի:

Եւ սակայն երեք օր յետոյ՝ իր այցելութենէն, տեղական օտար թերթի մը մէջ կարդացի հետեւեալ երկտողը, չորրորդ էջին վրայ, փոքր տառերով.

«Երէկ, կէսօրէ յետոյ, իր անկողնին մէջ մեռած գտնուեցաւ մօտ քառասուն տարեկան հայ մը: Ինքնութիւնը հաստատող թուղթ չկար ո՛չ իր վրան, ո՛չ ալ իր շատ խեղճուկ սենեակին մէջ: Անձնասպանութեան մը կարելիութիւնը հաւանական կրնայ թուիլ: Մնտուազութիւնն ալ: Մարմինը դիագնոստիկ զրկուեցաւ, բայց տակաւին մէկը չեկաւ զայն փնտռելու»:

Ե՛ս գացի դիագնոստիկ: Գէշ օր մը: Ա՛ն էր: Հայը: Ե՛ս պէտք է լուծէի գաղտնիքը՝ այս մահուան:

Գաղտնիքը իր գրութեանը մէջն էր: Ծառը թաղարին մէջ չէր կրցած ապրիլ:

Աղբքսանդրիա

ՍՏԵՓՍ. ՇՍ.ԼՊՍ.Զ

